ומדייק אביי: **אֲבָל** בִּגְדֵי **עֲשִׂירִים** לַעֲנִיִּים **לֹא**, כלומר, בגדים שביד עניים אין צריך שיהיה בהם שיעור החשוב גם בעיני עשירים [–שלשה על שלשה טפחים] כדי שיקבלו טומאה, אלא די בשלש על שלש אצבעות. ואם כן גם לגבי שיעור בשר צלי לעירוב, אף שלפרסיים אין הוא משמש כליפתן, ולכך עליהם להניח ממנו כדי שיעור שתי סעודות ממנו עצמו, אין שאר בני האדם שדרכם ללפת בו את הפת נגררים אחריהם, אלא די להם בשיעור כדי ללפת בו שתי סעודות.

ממשיך אביי ומבאר: **וְכִי תֵּימָא, הָכָא לְחוּמְרָא וְהָכָא לְחוּמְרָא**, כלומר, בכל מקום דנים לחומרא, ולכן לגבי קבלת טומאה מחמירים לעניים שגם בגד בשיעור שראוי רק להם מקבל טומאה. ומאידך לגבי עירוב בצלי, אין רוב העולם הולכים לפי דרכם, אלא מחמירים לכולם לערב בשיעור שתי סעודות מהצלי עצמו, כדרך הפרסיים. **וְהָתַנְיָא, רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר, מְעָרְבִין** עירובי תחומין **לְחוֹלֶה וּלְזָקֵן** [שממעטים באכילה] **כְּדֵי מְזוֹנוֹ** – כמה שהוא רגיל לאכול בשתי סעודות, **וּלְרַעֲבָתָן** – ולאדם שדרכו לאכול יותר מאדם רגיל, מערבים במזון שתי סעודות **בְּשִׁיעוּר סְעוּדָה בֵּינוֹנִית שֶׁל כָּל אָדָם.** הרי שלענין עירוב הולכים תמיד לקולא, ודי בשיעור מועט הראוי למערב עצמו, ומאידך גם הרעבתן דיו בשיעור של אדם בינוני.

מסיקה הגמרא: **קַשְׁיָא** על רב יוסף, שאמר שהולכים בבשר צלי אחר הפרסיים שאוכלים אותו בלא לחם. אלא באמת רוב העולם מערבים לפי דרכם, בשיעור ליפתן של שתי סעודות.

בברייתא שנינו את דברי רבי שמעון בן אלעזר שרעבתן דיו לערב בשיעור שתי סעודות של אדם בינוני, הגמרא מקשה סתירה מדבריו בענין אחר.

מת מטמא טומאת אהל, והיינו שאדם וכלים הנמצאים תחת אהל אחד עם המת נטמאים ממנו כאילו נגעו בו. מת הנמצא בבית ודלת הבית סגורה, אדם או כלים הנמצאים בחלל הפתחים מבחוץ תחת המשקוף, אינם תחת אהל המת כיון שהדלת חוצצת בינם לבין המת, אמנם אף על פי כן הם נטמאים מדין 'סוף טומאה לצאת', והיינו שכיון שעתיד המת לצאת מן הבית דרך הפתח, רואים את הדלת כאילו היא פתוחה, ונמצא שחלל הפתח הוא חלק מאהל המת. ובאהלות (פ"ז מ"ג) שנינו, שאם יש לבית כמה פתחים, וכולם סגורים, כיון שאין ידוע דרך איזה פתח יוציאו את המת, כל הפתחים טמאים. ולהלן יתבאר שזהו דווקא באופן שכל הפתחים גודלם לכל הפחות ארבעה טפחים על ארבעה טפחים, או שכל הפתחים קטנים משיעור זה, אבל אם יש פתח אחד בשיעור זה, ושאר הפתחים קטנים מהשיעור, רק הפתח הגדול טמא, שודאי יוציאו את המת דרכו. וטעם שיעור זה, ששיערו חכמים שזהו שיעור פתח הראוי להוציא דרכו את המת. הברייתא שלפנינו דנה במת שגופו גדול, מהו שיעור הפתח הראוי לו, שיציל על שאר הפתחים הקטנים ממנו שלא יטמאו.

מקשה הגמרא: **וּמִי אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר הָכִי,** שאף לרעבתן משערים לפי אדם בינוני, **וְהָתַנְיָא, רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר, עוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן** [כלומר, אדם שגופו גדול] שמת, ונמצא בבית שיש בו כמה פתחים סגורים, **פִּיתְחוּ כְּמָלוֹאוֹ** – רק פתח שהוא במידת גופו נחשב ל'פיתחו' [ולא כשאר מתים ששיעור פיתחם הוא ארבעה טפחים על ארבעה טפחים], ולכן אם אחד מפתחי הבית הוא כמידת גופו, רק פתח זה טמא, ושאר הפתחים הקטנים טהורים, אבל אם כל הפתחים קטנים ממידתו, כולם טמאים, ואף פתח קטן בשיעור מלא אגרוף בלבד. הרי שמשערים למת כפי מידתו, ולא לפי אדם בינוני שפיתחו ארבעה טפחים, ומדוע לענין עירוב אמר רבי שמעון בן אלעזר שאף לרעבתן משערים שיעור שתי סעודות לפי שיעורו של אדם בינוני.

מתרצת הגמרא: **וְאַבָּיֵי** שהביא את הברייתא משמו של רבי שמעון בן אלעזר, שרעבתן מערב בשיעור שתי סעודות של אדם בינוני ישיב לך, **הָתָם** בפתח אהל המת, אם נאמר שרק הפתח בשיעור ארבעה טמא, משום שזהו הפתח שממנו יצא המת, **הֵיכִי לֵיעֲבִיד** – כיצד יעשו כדי להוציא את המת משם, וכי **הַהוּא נְהַדְּמֵיהּ [וְנַפֵּקֵיהּ]** – ננתח אותו לאיברים איברים וכך נוציאנו. אלא ודאי עתידים להרחיב את אחד מהפתחים למידתו, ולכן אין עדיפות לפתח הגדול ארבעה, שהרי גם אותו יצטרכו להרחיב, ולפיכך כל הפתחים טמאים, ואף זה שיש בו כמלא אגרוף בלבד, כיון שאין ידוע איזה חור ירחיבו כדי להוציאו. אבל לגבי עירוב אין משערים לרעבתן כשיעור אכילתו, כיון שהוא משונה משאר בני האדם, ובטל מנהגו למנהג שאר העולם.

מסתפקת הגמרא: **אִיבַּעְיָא לְהוּ,** האם **פְּלִיגֵי רַבָּנָן עֲלֵיהּ דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר,** וסוברים שאין הבדל בגודל גופו של המת, אלא בכל אופן אם יש פתח בשיעור ארבעה, שאר הפתחים הקטנים טהורים, **אוֹ לָא** חולקים עליו.

הגמרא מנסה לפשוט את הספק: **תָּא שְׁמַע, דְּאָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, עוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן** שמת ונמצא בבית שיש בו כמה פתחים סגורים, דינו כשאר מתים, **וּפִיתְחוֹ בְּאַרְבָּעָה** טפחים, כלומר, אם יש פתח בשיעור ארבעה על ארבעה, רק פתח זה טמא [אף שאי אפשר להוציאו מפתח זה], ושאר פתחים הקטנים טהורים. ומפורש שחולקים חכמים על רבי שמעון בן אלעזר.

דוחה הגמרא: לעולם אין חכמים חולקים על רבי שמעון בן אלעזר, אלא **הָתָם** – דברי רבי יוחנן אמורים באופן **דְּאִיכָּא פְּתָחִים קְטַנִּים** מארבעה **טוֹבָא, וְאִיכָּא** פתח **חַד דַּהֲוֵי אַרְבָּעָה,** באופן זה אף רבי שמעון בן אלעזר מודה שרק הפתח הגדול טמא, **דְּוַדַּאי כִּי קָא מָרַוַח בְּהַהוּא קָא מָרַוַח** – שכשיבוא להוציא את המת מן הבית ויצטרך להרחיב את אחד מהפתחים כדי להוציאו, ודאי ירחיב את הפתח שרחב ארבעה, ולא את אחד מהפתחים הקטנים, וזה מה ששנינו 'עוג מלך הבשן פיתחו בארבעה', שפתח בשיעור ארבעה טפחים מציל על שאר פתחים הקטנים מלטמאות. ומה ששנה רבי שמעון בן אלעזר ש'עוג מלך הבשן פיתחו כמלואו', היינו באופן שכל הפתחים גדולים מארבעה טפחים, שאז כל זמן שאין פתח אחד גדול כמידתו של עוג, כל הפתחים טמאים, שאין ידוע איזה מהם ירחיבו להוציאו דרכו, ורק אם יש פתח כמידתו, שאז בודאי מפתח זה יוציאוהו, הרי הוא מציל על שאר הפתחים מלטמאות, ורק פתח זה טמא.

הגמרא ממשיכה לעסוק במיני אוכלים ושיעורם לענין עירוב: **אָמַר רַב חִיָּיא בַּר רַב אַשִׁי אָמַר רַב, מְעָרְבִין בְּבָשָׂר חַי,** כפי שהתבאר לעיל (כט:).

אָמַר רַב שִׁימִי בַּר חִיָּיא, מְעָרְבִין בְּבֵיצִים חַיּוֹת – שאינם מבושלות, מפני שראויות הן לאכילה לכל אדם. מבררת הגמרא: **וְכַמָּה** ביצים הם שיעור ללפת בהם את הפת של שתי סעודות. משיבה הגמרא: **אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק,** ביצה **(אַחַת), סְיָנִי** [–רב יוסף] **אָמַר, שְׁתַּיִם** – שתי ביצים.

שנינו במשנה: **הַנּוֹדֵר מִן הַמָּזוֹן מוּתָּר בְּמַיִם כּוּ'** ובמלח, לפי שאינם בכלל דבר מזון.

מדייקת הגמרא: **מֶלַח וּמַיִם הוּא דְּלָא אִיקְּרֵי מָזוֹן, הָא כָּל מִילֵּי אִיקְּרֵי מָזוֹן, לֵימָא תֵּיהֱוֵי תְּיוּבְתָּא** – האם נאמר שתהיה מכאן פירכא **לְדַרַב וּשְׁמוּאֵל, דְּדַרַב וּשְׁמוּאֵל דְּאָמְרֵי תַּרְוַיְיהוּ, אֵין מְבָרְכִין 'בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת' אֶלָּא עַל** מאכל מֵחֲמִשֶּׁת **הַמִּינִין** – מיני דגן **בִּלְבָד,** שהם חטים ושעורים וכוסמין ושבולת שועל ושיפון, הרי ששאר הדברים חוץ ממינים אלו אינם נקראים 'מזון', ואילו מדברי המשנה מבואר שכל מיני מאכל ומשקה מלבד מים ומלח נקראים 'מזון'.

תמהה הגמרא: **וְלָאו אוֹתְבִינְהוּ חָדָא וְיָמְנָא** – וכי לא סתרנו פעם אחת (ברכות לז.) את דבריהם של רב ושמואל מדברי ברייתא שמבואר בה שלא כדבריהם. משיבה הגמרא: אכן כן, אך **לֵימָא תֵּיהֱוֵי תְּיוּבְתַּיְיהוּ נַמִּי מֵהָא** – נאמר שיקשה עליהם גם ממשנתנו. רב הונא מתקן את דברי משנתנו כדי שלא יסתרו דבריה את דברי רב ושמואל: **אָמַר רַב הוּנָא,** משנתנו עוסקת **בְּאוֹמֵר** 'קונם **כָּל הַזָּן**

המשך בעמוד יח

עָלַי', ולכך נאסר בכל מיני מאכל ומשקה, שאף שאינם סועדים את הלב ואינם בכלל 'מזון', מכל מקום הם זנים ומשביעים את הגוף, חוץ ממים ומלח שאינם זנים כלל. אך בשם 'מזון' נכללים רק חמשת מיני דגן, שהם גם משביעים וגם סועדים את הלב, ולכך אמרו רב ושמואל שרק עליהם מברכים 'בורא מיני מזונות'.

שוב שואלת הגמרא: וכי מַיִם וּמֶלַח הוּא דְּלָא זַיְינִי, הָא כָּל מִילֵּי זַיְינִי, וְהָאָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה, כִּי הֲוָה אָזְלִינָא בַּתְרֵיהּ – כאשר הלכנו [אנו התלמידים] אחרי דְּרַבִּי יוֹחָנָן לְמֵיכַל פֵּירֵי דִּגְינוֹסַר – לאכול מהפירות המתוקים של ארץ ים כנרת, כִּי הֲוֵינַן בֵּי מְאָה – כשהיינו מאה תלמידים, הֲוָה מַנְקְטִינָן לְכָל חַד וְחַד עֲשָׂרָה עֲשָׂרָה – ליקטנו עבור רבי יוחנן כל אחד ואחד עשרה פירות, כִּי הֲוֵינַן בֵּי עֲשָׂרָה הֲוָה מַנְקְטִינָן לְכָל חַד וְחַד מְאָה מְאָה, ובין כך ובין כך סך הכל היו לפני רבי יוחנן אלף פירות, וְכָל מֵאָה מִינַּיְיהוּ לָא הֲווֹ מַחֲזִיק לְהוּ צַנָּא בַּת תְּלָתָא סָאֲוֵי – והפירות היו כל כך גדולים, שכל מאה מהם לא היה די בסל של שלש סאים כדי להחזיקם, וַהֲוָה אָכִיל לְהוּ רבי יוחנן לְכוּלְּהוֹן, ואחר כך אָמַר, שְׁבוּעָתָא דְּלָא טָעֲים לִי זִיעָא – הריני נשבע שלא טעמתי דבר המזין, כלומר לא אכלתי לשובע ועדיין רעב אני. הרי שיש עוד מאכלים [מלבד מים ומלח] שאינם משביעים.

מתרצת הגמרא: אִימָא מְזוֹנָא – אמור שרבי יוחנן נשבע שלא טעם עדיין 'מזון' והיינו דבר שהוא סועד את הלב, שאין כל המאכלים סועדים אלא חמשת מיני דגן בלבד.

הגמרא דנה בדין עירוב במאכל שאסרו האדם בשבועה או בנדר: אָמַר רַב הוּנָא אָמַר רַב, האומר 'שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל כְּבָר זוֹ', כיון שלא אסר על עצמו אלא את אכילתה, ולא את הנאתה, מֻתָּרִין לוֹ בָּהּ, – אפשר לערב עבורו בכבר זו, ואף שאסורה לו באכילה, די בכך שראויה לאכילה לאחרים. אבל האומר 'כְּבָר זוֹ תיאסר עָלַי', כיון שלא הזכיר לשון אכילה, הרי אסר על עצמו כל ההנאות מהכבר, ולכך אֵין מְעָרְבִין לוֹ בָּהּ, שאם יערבו לו בה, הרי הוא נהנה ממנה.

הגמרא מקשה על דברי רב הונא מברייתא: מֵיתִיבִי, שנינו בברייתא (תוספתא פ"ב ה"ז), הַנּוֹדֵר מִן הַכְּבָר מְעָרְבִין לוֹ בָּהּ. מדייקת הגמרא: מַאי לָאו, דְּאָמַר 'כבר זו תיאסר עָלַי', ואף על פי כן מערבים לו בה, מפני שאנו אומרים שאין כוונתו לאסור על עצמו אלא את עיקר הנאתה, והיינו אכילתה, אבל שאר הנאות לא אסר על עצמו.

דוחה הגמרא: לֹא – הברייתא אינה עוסקת באומר 'כבר זו תיאסר עלי', אלא באופן דְּאָמַר 'שבועה שלא אוכל כבר זו', שאז לא אסר על עצמו אלא אכילתה, ולכך מערבים לו בה.

הגמרא מחזקת את התירוץ: הָכִי נַמִּי מִסְתַּבְּרָא שהברייתא עוסקת באופן שאמר 'שבועה שלא אוכל כבר זו', דְּקָתָנֵי סֵיפָא, אֵימָתַי הנודר מן הכבר מערבים לו בה, בִּזְמַן שֶׁאָמַר 'שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אֶטְעֲמֶנָּה'. הרי שהתיתר בברייתא נאמר רק באופן שפירש בדבריו שלא אסר על עצמו אלא אכילתה.

מקשה הגמרא: לדבריך שהברייתא עוסקת באופן שאמר 'שבועה שלא אוכל כבר זו', יש לדייק, אֲבָל אָמַר 'כבר זו תיאסר עָלַי', מַאי הדין, הָכִי נַמִּי דְּאֵין מְעָרְבִין לוֹ בָּהּ, אִי הָכִי, אִדְּתָנֵי בהמשך הברייתא, שהאומר 'כְּבָר זוֹ הֶקְדֵּשׁ', אֵין מְעָרְבִין לוֹ בָּהּ, לְפִי שֶׁאֵין מְעָרְבִין בְּהֶקְדֵּשׁוֹת, האסורים בכל הנאה לכל אדם, לִיפְלוֹג וְלִיתְנֵי בְּדִידֵיהּ – היה לו לתנא בברייתא לחלק בכבר של חולין עצמה, וכך יאמר, בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים שמערבים לו בה, באופן דְּאָמַר 'שבועה שלא אוכל כבר זו', אֲבָל אָמַר 'כבר זו תיאסר עָלַי' אֵין מְעָרְבִין לוֹ בָּהּ, לפי שנאסר בכל הנאה ממנה. ומכך שלא מצא התנא אופן שיהא אסור לו לערב בה אלא באופן שהקדישה, מוכח שכל שאסר אותה עליו, אין הבדל בין אם אסרה רק באכילה או שאסרה גם בהנאה, שבכל אופן אין כוונתו לאסור על עצמו אלא אכילה, אבל לא שאר הנאות כגון עירוב.

הגמרא משיבה בקושיא: אָמַר לְךָ רַב הוּנָא, אֶלָּא מַאי כוונת הברייתא, כָּל הֵיכָא דְּאָמַר 'עָלַי' מְעָרְבִין, ואין במשמעות דבריו לאסור אלא אכילה, אם כן קַשְׁיָא רֵישָׁא של הברייתא, שאמרה 'אימתי [מערבים לו בה] בזמן שאמר שבועה שלא אטעמנה', שמשמע שרק באופן זה מערבים לו בה, אבל אם אמר 'כבר זו עלי' אין מערבים לו בה.

דוחה הגמרא: זו אינה קושיא, משום דַּחֲפוֹרֵי מִיחַפְּרָא הברייתא, וְהָכִי קָתָנֵי, הַנּוֹדֵר מִן הַכְּבָר מְעָרְבִין לוֹ בָּהּ, וַאֲפִילּוּ אָמַר 'כבר זו תיאסר עָלַי' נַעֲשָׂה כְּאוֹמֵר שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אֶטְעֲמֶנָּה, כלומר, ודאי אין כוונתו לאסור על עצמו אלא את עיקר הנאתה והיינו אכילה, ולכך מערבים לו בה. ונמצא שמִכָּל מָקוֹם קַשְׁיָא מהברייתא לְרַב הוּנָא שאמר שהאומר 'כבר זו תיאסר עלי' אין מערבים לו בה, שמדברי הברייתא מבואר שרק אם אסרה בלשון הקדש אין מערבים לו בה.

מתרצת הגמרא: אכן דברי ברייתא זו הם שלא כדברי רב הונא, אמנם מצינו מחלוקת תנאים בזה, והוּא [=ורב הונא] דְּאָמַר כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, דְּתַנְיָא, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, האומר 'שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אוֹכַל כְּבָר זוֹ', מֻתָּרִין לוֹ בָּהּ, אבל האומר 'כְּבָר זוֹ תיאסר עָלַי', אֵין מְעָרְבִין לוֹ בָּהּ.

הגמרא מקשה סתירה על דברי רבי אליעזר מדבריו בברייתא אחרת: וּמִי אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הָכִי, וְהָתַנְיָא, זֶה הַכְּלָל, אָדָם אוֹסֵר עַצְמוֹ בְּאוֹכֶל, כלומר, אדם שתלה את הנדר במעשה שהוא עושה בעצמו, והיינו שנדר שלא יאכל כבר זו, מְעָרְבִין לוֹ בָּהּ, כיון שההנאה באה לו ממילא, ולא על ידי פעולה שעושה להביא עליו הנאה. אבל אוֹכֶל הַנֶּאֱסָר לוֹ לָאָדָם, כגון שאמר 'כבר זו תיאסר עלי', או שאמר 'שבועה שלא אהנה מכבר זו', כיון שלא תלה את האיסור בפעולה שלו, אלא אסר על עצמו כל הנאה הבאה לו מהכבר, אֵין מְעָרְבִין לוֹ בָּהּ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, אף אם אמר 'כְּבָר זוֹ תיאסר עָלַי' מְעָרְבִין לוֹ בָּהּ, ובדעת חכמים בברייתא הראשונה שהובאה לעיל, ורק אם אמר 'כְּבָר זוֹ הֶקְדֵּשׁ' אֵין מְעָרְבִין לוֹ בָּהּ, לְפִי שֶׁאֵין מְעָרְבִין (לוֹ) בְּהֶקְדֵּשׁוֹת. הרי שסבר רבי אליעזר שהאומר 'כבר זו תיאסר עלי' מערבים לו בה, ונמצאו דבריו סותרים.

משיבה הגמרא: תְּרֵי תַּנָּאֵי וְאַלִּיבָּא דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר – שני תנאים נחלקו בדעת רבי אליעזר בדין זה.

שנינו במשנה: מְעָרְבִין לְנָזִיר בְּיַיִן כו' ולישראל בתרומה.

אומרת הגמרא: מַתְנִיתִין דְּלָא כְּבֵית שַׁמַּאי, דְּתַנְיָא, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים, אֵין מְעָרְבִין לָנָזִיר בְּיַיִן וְלִישְׂרָאֵל בִּתְרוּמָה, שאין מערבים אלא בדבר שראוי למערב עצמו באכילה, וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים, מְעָרְבִין לָנָזִיר בְּיַיִן וְלִישְׂרָאֵל בִּתְרוּמָה. אָמְרוּ לָהֶן בֵּית הִלֵּל לְבֵית שַׁמַּאי, אִי אַתֶּם מוֹדִים

שֶׁמַּעֲרִבִין עירובי תחומין לְגָדוֹל [–בן י"ג שנה שהביא שתי שערות, וחייב בכל מצוות התורה] בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים, אף על פי שהמאכל אינו ראוי לו לאכילה ביום הכיפורים, מחמת מצות העינוי, ובהכרח טעם הדבר הוא מפני שדי בכך שראוי המאכל לאכילה לקטנים הפטורים מעינוי. אָמְרוּ לָהֶן בית שמאי, אֲבָל – אמת הוא שמערבים לגדול ביום הכיפורים. אָמְרוּ לָהֶן בית הלל, כְּשֵׁם שֶׁמַּעֲרִבִין לְגָדוֹל בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים, כָּךְ מְעָרְבִין לְנָזִיר בְּיֵינוֹ כיון שראוי הוא לאחרים, וּלְיִשְׂרְאֵל בִּתְרוּמָה כיון שראוי הוא לכהנים.

הגמרא מבארת מה יענו בית שמאי להוכחתם של בית הלל: וּבֵית שַׁמַּאי סוברים, שבאמת צריך שיהא העירוב ראוי לאכילה למערב עצמו, וְהָתָם – במערב ליום הכיפורים אֵיכָא סְעוּדָה הָרְאוּיָה למערב עצמו מִבְּעוֹד יוֹם, אבל הָכָא – במערב לנזיר ביין ולישראל בתרומה, לֵיכָא סְעוּדָה הָרְאוּיָה למערב עצמו אפילו מִבְּעוֹד יוֹם, ולכך אינו יכול לערב בזה.

שנינו בברייתא לעיל שסוברים בית שמאי שאין מערבים ביין לנזיר מכיון שנצרך שיהא המאכל שמערבים בו ראוי למערב עצמו. ומשמע שסוברים שכל שהוא ראוי לאכילה ניתן לערב בו. עתה הגמרא מביאה שיטה נוספת בדעתם של בית שמאי לענין עירובי תחומין. אומרת הגמרא: ברייתא זו כְּמַאן, דְּלָא כַּהֲנָיָה, דְּתַנְיָא, חֲנַנְיָה אוֹמֵר, כָּל עַצְמָן שֶׁל בֵּית שַׁמַּאי לֹא הָיוּ מוֹדִים בְּעֵירוּב תחומין, עַד שֶׁיּוֹצִיא מערב שבת מַטָּתוֹ וְכָל כְּלֵי תַּשְׁמִישָׁיו [הנצרכים לו בשבת] לְשָׁם – למקום שרוצה לקנות בו שביתה [בסוף אלפיים אמה מביתו], שאז נחשב שקובע את דירתו שם, ויכול ללכת משם אלפיים אמה לכל רוח, אבל שביתה ברגליו בין השמשות באותו מקום, או הנחת מזון שתי סעודות, אינה מועילה לדעתם.

מבררת הגמרא: כְּמַאן אָזְלָא הָא דְּתַנְיָא – כשיטת מי שנויה הברייתא ששנינו בה, עֵירַב בְּשְׁחוֹרִים – הלך בערב שבת לסוף אלפיים אמה כדי לקנות שביתה שם כשהוא לבוש בבגדים שחורים, ומשחשיכה חזר לביתו, למחרת, כשיוצא ממקום השביתה והלאה, לֹא יֵצֵא בְּבגדים לְבָנִים, כיון שבגדים אלו לא היו בכניסת השבת במקום שרצה לקנות בו שביתה. וכן אם עירב בְּלְבָנִים, לֹא יֵצֵא למחרת מחוץ למקום השביתה בְּבגדים שְׁחוֹרִים. כְּמַאן.

מבארת הגמרא: אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק, חֲנַנְיָה הִיא וְאַלִּיבָּא דְּבֵית שַׁמַּאי, שצריך להוציא למקום שביתתו את כל כלי תשמישו הצריכים לו לשבת, ולכך אם לא הוציא לשם אלא את בגדיו השחורים, אינו יכול למחרת להוציא את בגדיו הלבנים, וכן להיפך. תמהה הגמרא: וְכִי לַחֲנַנְיָה, זה שיצא בערב שבת לקנות שביתה בבגדים לבנים, בְּבגדים שְׁחוֹרִים הוּא דְּלֹא יֵצֵא למחרת, הָא בְּלְבָנִים יֵצֵא, הָאֲמַר חנניה שאינו קונה שביתה עַד שֶׁיּוֹצִיא מַטָּתוֹ וְכָלֵי תַּשְׁמִישָׁיו לְשָׁם, וכל שלא הוציא אלא את בגדיו הלבנים ולא את בגדיו השחורים אינו עירוב כלל, ואינו יכול לצאת בשבת מחוץ לתחומו.

מבארת הגמרא: הָכִי קָאָמַר התנא בברייתא, עֵירַב בְּלְבָנִים, וְהוּצְרַךְ בשבת לְבגדים שְׁחוֹרִים, אינו עירוב, וַאֲפִילּוּ בְּלְבָנִים שהוציא מערב שבת למקום שביתתו לֹא יֵצֵא מחוץ לתחומו, שכיון שלא הוציא בערב שבת למקום השביתה את כל כלי תשמישו הצריכים לו לשבת זו, אין העירוב חל. ומעתה מיושב מה שהתבאר לעיל, שבירנרנו, כְּמַאן שנויה ברייתא זו, אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק, חֲנַנְיָה הִיא, וְאַלִּיבָּא דְּבֵית שַׁמַּאי.

שנינו במשנה: 'מערבין לנזיר ביין ולישראל בתרומה [אף שאינו ראוי להם, כיון שראוי הוא לאחרים], סוּמְכוֹס אוֹמֵר, [מערבים לישראל] בְּחוּלִּין', אבל לא בתרומה, שאין מערבים אלא בדבר הראוי לאכילה למערב עצמו. הגמרא דנה בשיטת סומכוס בדין עירוב לנזיר ביין. מדייקת הגמרא: וְאִילּוּ לְנָזִיר בְּיַיִן לֹא פְּלִיג – ואילו על מה שהתיר תנא קמא לערב לנזיר ביין לא נחלק סומכוס. מַאי טַעְמָא.

משיבה הגמרא: אֶפְשָׁר דְּמִתְּשִׁיל אַנְזִירוּתֵיהּ – יכול הנזיר לילך לחכם, ולהתחרט על מה שנדר להיות נזיר, ויתיר לו החכם את נדרו, ויהיה מותר ביין. וכיון שבשעת חלות העירוב, והיינו בין השמשות של כניסת השבת, יכול הנזיר לתקן שיהיה היין ראוי לו, חל עירובו, שכל שבידו לתקנו נחשב כראוי לו.

מקשה הגמרא: אִי הָכִי תְּרוּמָה נַמִּי אֶפְשָׁר דְּמִיתְּשִׁיל עִילְוֵיהּ – אם כן מדוע לסומכוס אין מערבים לישראל בתרומה, והרי יכול בשעת חלות העירוב [בין השמשות] לילך לחכם ולהתחרט על תרומתו, ויעקור החכם את הפרשתו, ויתבטל מהפירות שֶׁם תרומה, ויהיו ראויים לו. מתרצת הגמרא: אִי מִתְּשִׁיל עֲלָהּ הַדְרָא לְטִיבְלָא – אם ישאל על תרומתו, יחזרו הפירות שעירב בהם להיות טבל, ושוב אסורים לו באכילה, ואינם ראויים לעירוב.

חוזרת הגמרא ומקשה: וְאַחר שישאל על תרומתו, לֵיפְרוֹשׁ עֲלָהּ מְמָקוֹם אַחֵר – יפריש עליהם תרומה מפירות אחרים של טבל שיש לו בביתו. וכיון שבידו לעשות כן, אף אם לא עשה זאת אלא עירב בתרומה כמו שהיא, תחשב לראויה לו כיון שהיה בידו להתירה לו באכילה בשעת חלות העירוב. מתרצת הגמרא: לֹא נָחְשְׁדוּ חֲבֵירִים [–תלמידי חכמים] לְתָרוֹם שֶׁלֹּא מִן הַמּוּקָּף – מדבר שאינו סמוך לו באותו כלי, מפני שאסור לעשות כן, ולכך אם ישאל על תרומתו ויחזרו הפירות לטבלם לא יוכל להפריש עליהם תרומה מפירות שבביתו.

חוזרת הגמרא ומקשה: וְלִפְרוֹשׁ עֲלָהּ מִינֵיהּ וּבֵיהּ – יפריש עליהם תרומה מתוך פירות אלו עצמם, והפירות הנותרים יותרו לו באכילה, וכיון שיכול לעשות כן, אף עתה תחשב התרומה כראויה לו לאכילה. מתרצת הגמרא: המשנה עוסקת באופן דְּלֵית בָּהּ שִׁיעוּרָא – שאין בעירוב שהניח שיעור מספיק לכך, שהניח שיעור שתי סעודות בצמצום, ואם ישאל על תרומתו ויפריש חלק מהפירות לתרומה, לא ישאר חולין בשיעור שתי סעודות הנצרך לעירוב.

תמהה הגמרא: וּמַאי – מה תירוץ הוא זה, וכי פַּקָּא – החליט התנא שכל אדם מערב בשיעור מצומצם של שתי סעודות, ולכן אמר בסתם שלדעת סומכוס אין מערבים לישראל בתרומה. שהרי לדבריך אם מניח יותר מכך, נחשבת התרומה לראויה לו, כיון שיכול להישאל על תרומתו, ולחזור ולהפריש מקצת מהפירות לתרומה, ולערב בשאר הפירות. ובודאי אילו היה נאמר דין זה רק באופן שהניח שתי סעודות מצומצמות, לא היה התנא סותם דבריו כך.

הגמרא חוזרת בה ומבארת באופן אחר מדוע אין לומר שישאל עליה ושוב יפריש עליה תרומה: אֶלָּא, סוּמְכוֹס סָבַר לָהּ כְּרַבָּנָן דְּאָמְרֵי (להלן לד:), כָּל דָּבָר שֶׁהוּא מִשּׁוּם שְׁבוּת – כל דבר שגזרו חכמים שלא לעשותו בשבת, גָּזְרוּ עָלָיו גם בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת של כניסת השבת, כמו בשבת עצמה, ושלא כרבי הסובר (שם) שבין השמשות לא גזרו חכמים שבות. ולכן באופן שעירב לישראל בתרומה, אי אפשר לומר שראויה היא לו כיון שיכול להישאל עליה ותחזור לטבילה ויפריש ממנה תרומה, שהרי חלות העירוב וקניית השביתה על ידו נעשית בבין השמשות של כניסת השבת, ואז אסור לו להפריש ממנה תרומה משום שבות, ולכך אין התרומה נחשבת ראויה לו בשעת חלות העירוב.

הגמרא מביאה משנה השנויה כשיטת סומכוס: כְּמַאן אָזְלָא הָא דְּתָנֵן (כלים פ"ז מ"א), יֵשׁ מידות שֶׁאָמְרוּ חכמים, שהם נמדדות הַכֹּל לְפִי מַה שֶּׁהוּא אָדָם, הגדול לפי מידתו והקטן לפי מידתו, ואין שיעורם שוה לכל, ואלו הם, מִלֹּא קוֹמְצוֹ של הכהן הקומץ את המנחה, שכל כהן קומץ כדרכו כפי גודל ידו, ואין שיעור קבוע לקומץ. וּמִלֹּא חָפְנָיו של הכהן הגדול המקטיר את הקְּטֹרֶת ביום הכיפורים בקודש הקדשים, שכל כהן גדול ממלא מלא חפניו שלו. וְהַשְּׁוָתָהּ מִלֹּא לוּגְמָיו [–מלא לחייו] בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים חייב חטאת, ואין שיעור קבוע לכך, אלא משערים לכל אחד לפי מלא לוגמיו, וּבְמָזוֹן שְׁתֵּי סְעוּדוֹת לְעֵירוּב תחומין, שמערבים לכל אחד כפי שיעורו הצריך לו לשתי סעודות, ואין בזה שיעור קבוע. מבארת הגמרא: כְּמַאן שנויה משנה זו שמשערים את העירוב לכל אחד כפי שיעורו, אָמַר רַבִּי זֵירָא, סוּמְכוֹס הִיא, דְּאָמַר, מַאי דְּחָזֵי לֵיהּ בְּעֵינָן – שצריך לערב בדבר

המשך בעמוד סד

שראוי למערב עצמו, ולכך הדין נותן שמשערים את שיעור שתי סעודות כפי הנצרך לו עצמו, ולא לפי שיעור אכילת אדם בינוני. אבל לדעת חכמים שאפשר לערב בדבר הראוי לאכילה לאחרים, די בשיעור שתי סעודות של אדם בינוני.

שואלת הגמרא: **לֵימָא** שמשנה זו **פְּלִינָא אַדְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר, דְּתַנְיָא, רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר, מְעָרְבִין לְחוֹלֶה וּלְזָקֵן** [שממעטים באכילה], **כְּדֵי מְזוֹנוֹ, וּלְרַעְבָתָן** מערבים במזון שתי סעודות **בְּשִׁיעוּר סְעוּדָה בֵּינוֹנִית שֶׁל כָּל אָדָם.** ואילו לעיל במשנה שנינו ששיעור שתי סעודות הוא לכל אדם כפי שיעורו.

משיבה הגמרא: **תַּרְגּוֹמָא** – תעמיד את דברי המשנה שמשערים לכל אדם כפי שיעורו, **אַחוֹלֶה וְזָקֵן,** שלהם מקילים שאין צריכים לערב אלא בשיעור אכילתם, וכפי שאמר רבי שמעון בן אלעזר, **אֲבָל רַעְבָתָן** ששיעורו גדול יותר מסתם בני אדם, **בְּטָלָה דַּעְתּוֹ אֵצֶל כָּל אָדָם,** ומשערים לו בשיעור כל אדם.

שנינו במשנה: **וּמְעָרְבִים לְכֹהֲנִים בְּבֵית הַפְּרָס.** הגמרא מבארת מדוע מערבים לכהן בבית הפרס על אף שנאסר עליו להיכנס לשם: **דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל, מְנַפֵּחַ אָדָם** בפיו את אדמת **בֵּית הַפְּרָס** שלפניו, **וְהוֹלֵךְ** במקום נפיחתו, ואינו חושש להיטמאות בכך, מפני שעצמות בלא בשר אינם מטמאות באהל אלא במגע ומשא, וכשמנפח לפני רגליו, אם יש שם עצם גדולה יראה אותה, ואם יש שם עצם קטנה הרי היא נדחית על ידי נפיחתו, ואינו מסיטה ברגליו. ולכן אפשר להניח שם עירוב לכהן כיון שמותר לו להיכנס לשם על ידי ניפוח, ולאכול את עירובו.

אגב הבאת ההיתר לכהן לילך בבית הפרס על ידי ניפוח מביאה הגמרא אופן נוסף שמותר לכהן לילך בבית הפרס: **רַבִּי יְהוּדָה בַּר אַמֵּי מַשְׁמֵיהּ דְּרַב יְהוּדָה אָמַר, בֵּית הַפְּרָס שֶׁנִּדַּשׁ** בדריסת רגלי בני אדם שעברו בו, הרי הוא **טָהוֹר,** שיש לתלות שכבר נידושו העצמות שבו, ונפחתו מכשעורה, ושוב אינם מטמאות את הנושאן.

שנינו במשנה (כו:): **רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר,** מערבים לכהן **אַף בְּבֵית הַקְּבָרוֹת.**

הגמרא מביאה ברייתא המבארת את טעמו של רבי יהודה: **תָּנָא, מִפְּנֵי שֶׁיָּכוֹל לָחוֹץ וְלֵילֵךְ** – שיכול הכהן לילך למקום עירובו ויעשה מחיצה בינו לבין הקברים שלא יאהיל עליהם, על ידי שילך **בְּתוֹךְ שִׁירָה** [–ארגז עץ המחובר לעגלה, ועשוי למרכב נשים חשובות], או **תֵּיבָה** של עץ, העומדת לפני השולחני, **וּמִגְדָּל** [–ארון של עץ].

מבארת הגמרא: **קָא סָבַר** רבי יהודה, **אֹהֶל זָרוּק שְׁמֵיהּ אֹהֶל** – אהל המיטלטל נחשב לאהל גם בשעת טלטולו, ולפיכך הרי הוא חוצץ בין האדם הנמצא בו לבין הטומאה שמחוצה לו. **וּכְפִלּוּגְתָּא דְּהָנֵי תַּנָּאֵי** – ותנא קמא ורבי יהודה נחלקו במחלוקת תנאים דלהלן, **דְּתַנְיָא** לגבי 'טומאת ארץ העמים' [טומאה שגזרו חכמים על כל הארצות שמחוץ לארץ ישראל (שבת יד:)], **הַנִּכְנָס לְאֶרֶץ הָעַמִּים** כשהוא **בְּתוֹךְ שִׁירָה תֵּיבָה וּמִגְדָּל, רַבִּי מְטַמֵּא** אותו, מפני שאינם חוצצים בפני הטומאה, והרי הוא מאהיל על ארץ העמים, **וַרַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה מְטַהֵר** אותו, מפני שסבר שהם חוצצים בפני הטומאה.

מבארת הגמרא: **בְּמַאי קָמִיפַּלְגֵי, מַר** [–רבי] **סָבַר, אֹהֶל זָרוּק לָאו שְׁמֵיהּ אֹהֶל,** וכל שאינו אהל אינו חוצץ בפני הטומאה, **וּמַר** [–ורבי יוסי ברבי יהודה] **סָבַר, אֹהֶל זָרוּק שְׁמֵיהּ אֹהֶל,** וחוצץ בפני הטומאה. ובמחלוקת זו נחלקו תנא קמא ורבי יהודה במשנתנו, שרבי יהודה סבר שאהל זרוק נחשב לאהל, והרי הוא חוצץ בפני הטומאה, ולכן אפשר להניח עירובו של כהן בבית הקברות, כיון שיכול הכהן להגיע אליו על ידי שיכנס לשם בתיבה גדולה מעץ. ותנא קמא סבר שאהל זרוק אינו נחשב לאהל, ולכן אינו עירוב שהרי אינו יכול להגיע אל עירובו.

הגמרא מביאה מחלוקת רבי יהודה ורבנן אם מערבים לכהן בתרומה טהורה בקבר, ומבארת את טעמם לפי מה שנתבארה מחלוקתם לענין עירוב בבית הקברות: **וְהָא דְּתַנְיָא, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר,**